

Ulkoministeri Pekka Haaviston kuuleminen asiassa M 4/2019 vp

Eduskunnan perustuslakivaliokunta 30.9.2020

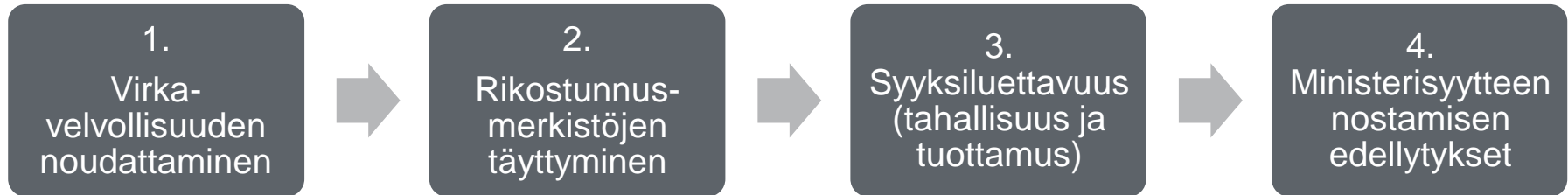
Liite ulkoministeri Haaviston 29.9.2020 päivättyyn lausuntoon

Asianajaja, varatuomari Markus Manninen

HANNES SNELLMAN

Johdanto

- > Muistutuksessa 19.12.2019 pyydetty tutkimaan neljää kysymystä
- > Esitutkinnassa selvitetty, onko ulkoministeri menetellyt laillisesti pyytäessään virkamiehiä valmistelemaan konsulipäällikölle uusia tehtäviä
- > Perustuslakivaliokunnassa (PeVM 10/2010 vp) muodostettu neliportainen arviointimalli

1. Virkavelvollisuuden noudattaminen

LAINMUKAINEN PERUSTE

- > Taustalla al-Hol -asian yhteydessä konsuliasioiden virkamiesten passiivisuus, toimimattomuus ja ulkoministerin esittämän toimintalinjan vastustaminen
- > Tarve kriisitilanteessa nopeasti varmistaa ulkoministeriön konsulitoiminnan toimintakyky
- > Pyrkimys perustuslain 22 §:n ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen kannalta käskettyihin päämääriin
- > Tavoitteena pitkän aikavälin ratkaisu
- > Ulkoasiainhallintolain mukainen siirtymisvelvollisuus oli enää ainoa käytettävissä oleva keino
- > Ei kyse henkilökohtaisista motiiveista

LAINMUKAINEN MENETTELY

- > Asiaa valmisteltiin UM:n virkamiesjohdossa
  - Ulkoministeri ei hoida käytännön henkilöstöhallintoa
  - Virkamieshallinto pitää siirtämishanketta perusteeltaan ja menettelyltään laillisena
- > Kuulemisvelvoite ja valtion yt-lain mukaiset velvoitteet täytettiin
  - Virkamiehet kävivät konsulipäällikön kanssa vuoropuhelua
  - Ulkoministeri oli valmis keskustelemaan asiasta konsulipäällikön kanssa
    - Vuoropuhelua olisi käyty enemmänkin, jos konsulipäällikkö olisi katsonut sen tarpeelliseksi
    - 15.11.2019 konsulipäällikkö perui tapaamisen 22.11.2019, koska hänellä ei ollut enää kysyttävää
  - Konsulipäällikkö on voinut käytännössä vaikuttaa eri vaihtoehtoihin

2. Rikostunnusmerkistöt

- > Onko ulkoministerin menettely täyttänyt jonkin rikoksen tunnusmerkistötekijät?
- > Virkarikosten edellytyksenä oleva virkavelvollisuuden rikkominen ei täyty (jakso 1)
- > Muutkaan tunnusmerkistötekijät eivät täyty:

Virka-aseman väärinkäyttäminen (RL 40:7)

- > Ei hyödyn tavoittelun tarkoitusta
- > Ei haitan tai vahingon aiheuttamisen tarkoitusta
- > Ei tahallisuutta (jakso 3)

Virkavelvollisuuden rikkominen (RL 40:9 ja 40:10)

- > Menettely on joka tapauksessa kokonaisuutena arvostellen vähäinen
- > Ei tahallisuutta tai tuottamusta (jakso 3)

Viraston yhteistoimintavelvoitteen rikkominen (valtion yhteistoimintalaki 49 §)

- > Konsulipäällikön kanssa käytiin vaihtoehtoja läpi ja hänellä oli aito vaikutusmahdollisuus
- > Ei tahallisuutta tai tuottamusta (jakso 3)

3. Syyksiluettavuus

- > Asiantuntijat: ei tahallisuutta
  - Ulkoministerin tarkoituksena, että konsulipäällikön siirtämisessä uusiin tehtäviin menetellään tavanomaisen prosessin sekä konsulipäällikön tahdon ja toivomusten mukaisesti
  - Ulkoministerin tarkoituksena ei ollut vahingoittaa tai aiheuttaa haittaa konsulipäällikölle taikka tavoitella hyötyä
- > Asiantuntijat: ei (törkeää) huolimattomuutta
  - Ulkoministerillä oli perusteltu syy luottaa asiaa hoitaneeseen virkamiesjohtoon
  - Virkamiesjohto ei nähnyt konsulipäällikön siirtoa koskevassa menettelyssä lainvastaisuutta tai virheellisyyttä
    - Tällaista ei myöskään saatettu ulkoministerin tietoon
  - Ei ulkoministerin henkilökohtaista motiivia
  - Konsulipäällikölle ilmoitettiin valmisteltavan siirron syystä, hänelle varattiin useita tilaisuuksia lausua hankkeesta sekä mahdollisuus vaikuttaa tulevaan tehtäväänsä

4. Ministerisyytteen lisäedellytykset

> Ulkoministeri

1. ei ole olennaisesti rikkonut ministerin tehtävään kuuluvaa velvollisuuttaan
2. eikä hänen menettelynsä muutoin virkatoimessaan ole ollut selvästi lainvastaista
  - Menettelyn lainvastaisuutta ei voida pitää selvästi riidattomana ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan kuulemien johtavien ja puolueettomien asiantuntijoiden näkemykset

> Kaikki asiantuntijat katsovat, että PL 116 §:n edellytykset eivät täyty

> Apulaisvaltakunnansyyttäjäkään ei esitä, että ministerisyytteen nostamisen edellytykset täytyisivät

Asiantuntijalausunnot talvella 2020

	1. Ulkoministeri ei painostanut konsulipäällikköä toimimaan lainvastaisesti	2. Ulkoministeri toimi laillisesti erityisedustajan asettamisprosessissa	3. Ulkoministeri toimi laillisesti pyytäessään virkamiehiä valmistelevaan konsulipäällikön siirtämistä uuteen tehtävään	4. Ulkoministeri ei toiminut lainvastaisesti jättäessään tuomatta al-Hol -asian valtioneuvoston yleisistuntoon	5. Esitutinnan aloittamiskynnys ei ylity
Emeritusprof. Kulla	✓	✓	✓	-	-
Emeritusprof. Tuori	-	✓	✓	✓	-
Prof. Mäenpää	✓	✓	✓	✓	-
Prof. Nuotio	✓	✓	✓	✓	✓
Prof. Melander	✓	✓	✓	✓	✓
Emeritusprof. P. Viljanen	✓	-	?	-	✗

Asiantuntijalausunnot syksyllä 2020

	1. Ulkoministeri ei rikkonut virkavelvollisuuttaan	2. Ulkoministerin menettely ei täytä rikostunnusmerkistöä	3. Syyksiluettavuus ei täyty		4. Ministerisyytteen nostamisen edellytykset eivät täyty
			a) Ei tahallisuutta	a) Ei törkeää huolimattomuutta	
Emeritusprof. Hidén	-	-	-	-	✓
Prof. Melander	✓	✓	✓	-	✓
Prof. Nuotio	✓	✓	-	-	✓
Prof. Ojanen	✓	✓	✓	✓	✓
Prof. V-P Viljanen	✓	✓	✓	✓	✓
Emeritusprof. P. Viljanen	✗	✗	✓	✓	✓
Apulaisvaltakunnansyyttäjä	✗	✗	✗	✗	-